C/2025/3988

20.8.2025

NEUVOSTON SUOSITUS

annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025,

Latvian talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

(C/2025/3988)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

Yleisiä näkökohtia

(1) Asetuksessa (EU) 2024/1263, joka tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024, täsmennetään tavoitteet talouden ohjausjärjestelmälle, jolla pyritään edistämään tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistusten ja investointien avulla sekä ehkäisemään liiallisia julkisen talouden alijäämiä. Asetuksessa säädetään, että neuvosto ja komissio suorittavat talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä monenvälistä seurantaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT', tavoitteiden ja vaatimusten mukaisesti. Eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisältyy erityisesti maakohtaisten suositusten laatiminen ja niiden noudattamisen valvonta. Asetuksella edistetään myös kansallista sitoutumista finanssipolitiikkaan, painotetaan keskipitkää aikaväliä sekä parannetaan noudattamisen valvonnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma, joka sisältää sen finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset neljäksi tai viideksi vuodeksi jäsenvaltion vaalikauden kestosta riippuen. Näihin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([2]) on täytettävä asetuksen vaatimukset, joita ovat vaatimus saada julkinen velka sopeutuskauden päättymiseen mennessä uskottavalle lasku-uralle tai pitää se tällaisella uralla taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen supistumaan alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella.

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: 'nettomenoilla' tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(2) Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([3]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille uudistusten ja investointien toteuttamiseen rahoitustukea, jossa on kyse unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(3) Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([4]), jäljempänä 'REPowerEU-asetus', joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Latvia on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(4) Latvia toimitti 30 päivänä huhtikuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Komissio arvioi kyseisen asetuksen 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 13 päivänä heinäkuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([5]). Päätöstä muutettiin 8 päivänä joulukuuta 2023 asetuksen 18 artiklan 2 kohdan nojalla niin, että siinä otettiin huomioon ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivitys ja siihen sisällytettiin REPowerEU-luku ([6]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Latvia on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien samaa uudistusta tai investointia koskevien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(5) Neuvosto antoi 21 päivänä tammikuuta 2025 komission suosituksesta suosituksen Latvian kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä ([7]). Suunnitelma on toimitettu asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklaa ja 36 artiklan 1 kohdan a alakohtaa noudattaen. Se kattaa vuodet 2025–2028, ja siinä esitetään julkisen talouden sopeutus neljäksi vuodeksi.

(6) Komissio antoi 26 päivänä marraskuuta 2024 lausunnon Latvian alustavasta talousarviosuunnitelmasta vuodeksi 2025. Komissio antoi samana päivänä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ([8]) perusteella vuodeksi 2025 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Latvia ei kuulu niihin jäsenvaltioihin, joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Lisäksi komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi ja ehdotuksen vuoden 2025 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([9]) 13 päivänä toukokuuta 2025 ja yhteisen työllisyysraportin 10 päivänä maaliskuuta 2025.

([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2021, Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (ST 10157/2021).

([6]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 8 päivänä joulukuuta 2023, Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 13 päivänä heinäkuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 15569/2023).

([7]) Neuvoston suositus annettu 21 päivänä tammikuuta 2025, Latvian kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä (EUVL C, C/2025/652, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

([8]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1176/2011, annettu 16 päivänä marraskuuta 2011 , makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta (EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25).

([9]) Neuvoston suositus, annettu 13 päivänä toukokuuta 2025, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Komissio julkaisi 29 päivänä tammikuuta 2025 kilpailukykykompassin. Kyseessä on strateginen kehys, jolla pyritään parantamaan EU:n maailmanlaajuista kilpailukykyä seuraavien viiden vuoden aikana. Siinä määritetään kolme välttämätöntä muutosta, joita kestävä talouskasvu edellyttää: i) innovointi, ii) vähähiilistäminen ja kilpailukyky ja iii) turvallisuus. Kuroakseen innovaatiokuilun umpeen EU pyrkii edistämään teollista innovointia, tukemaan startup-yritysten kasvua EU:n start-up- ja scale-up-strategian kaltaisilla aloitteilla ja edistämään tekoälyn ja kvanttilaskennan kaltaisten kehittyneiden teknologioiden käyttöönottoa. Vihreämmän talouden edistämiseksi komissio on laatinut kattavan kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman ja puhtaan teollisen kehityksen ohjelman, joilla varmistetaan, että siirtyminen puhtaaseen energiaan pysyy kustannusvaikuttavana, tukee kilpailukykyä erityisesti energiaintensiivisillä toimialoilla ja on kasvun veturi. Liiallisen riippuvuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi unioni on sitoutunut vahvistamaan maailmanlaajuisia kauppakumppanuuksia, monipuolistamaan toimitusketjuja ja turvaamaan kriittisten raaka-aineiden ja puhtaiden energialähteiden saatavuuden. Näitä painopisteitä tuetaan horisontaalisilla tekijöillä, joita ovat sääntelyn yksinkertaistaminen, sisämarkkinoiden syventäminen, kilpailukyvyn rahoittaminen ja säästö- ja investointiunioni, osaamisen ja laadukkaiden työpaikkojen edistäminen sekä EU:n politiikkojen parempi koordinointi. Kilpailukykykompassi on sovitettu yhteen eurooppalaisen ohjausjakson kanssa. Näin varmistetaan, että jäsenvaltioiden talouspolitiikka on komission strategisten tavoitteiden mukaista, ja luodaan talouden ohjaamiseen yhtenäinen toimintamalli, jolla edistetään kestävää kasvua, innovointia ja resilienssiä kaikkialla unionissa.

(8) Vuonna 2025 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon myötä. Se, että elpymis- ja palautumissuunnitelmat pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön, on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten politiikkatavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Nämä maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä arvioitaessa asetuksen (EU) 2021/241 21 artiklassa tarkoitettuja muutettuja elpymis- ja palautumissuunnitelmia.

(9) Vuoden 2025 maakohtaiset suositukset kattavat keskeiset talouspolitiikan haasteet, joihin ei ole vastattu riittävästi elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvillä toimenpiteillä, ottaen huomioon vuosina 2019–2024 annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritetyt haasteet.

(10) Komissio julkaisi 4 päivänä kesäkuuta 2025 Latviaa koskevan vuoden 2025 maaraportin. Siinä arvioidaan Latvian edistymistä maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Latvia on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän analyysin perusteella maaraportissa määritetään kiireellisimmät haasteet, joita Latvialla on edessään. Maaraportissa arvioidaan myös Latvian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämistä koskevien unionin vuoden 2030 yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

Vuotuisen edistymisraportin arviointi

(11) Neuvosto suositti 21 päivänä tammikuuta 2025 Latvialle seuraavia nettomenojen enimmäiskasvuprosentteja: 5,9 prosenttia vuonna 2025, 3,6 prosenttia vuonna 2026, 3,4 prosenttia vuonna 2027 ja 3,3 prosenttia vuonna 2028. Vastaavat kumulatiiviset enimmäiskasvuprosentit vuoteen 2023 verrattuna ovat 15,5 prosenttia vuonna 2025, 19,7 prosenttia vuonna 2026, 23,8 prosenttia vuonna 2027 ja 27,9 prosenttia vuonna 2028. Latvia toimitti 29 päivänä huhtikuuta 2025 vuotuisen edistymisraporttinsa ([10]), jossa kerrotaan, miten se on edistynyt nettomenojen suositettujen enimmäiskasvuprosenttien noudattamisessa ja sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamisessa, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisten suositusten yhteydessä määritettyihin keskeisiin haasteisiin. Vuotuisessa edistymisraportissa otetaan asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti huomioon myös Latvian puolivuosittainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.

(12) Venäjän Ukrainaa vastaan käymä hyökkäyssota ja sen vaikutukset muodostavat eksistentiaalisen haasteen Euroopan unionille. Komissio on suosittanut aktivoimaan koordinoidusti vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen kansallisen poikkeuslausekkeen, jotta voidaan tukea unionin pyrkimyksiä lisätä puolustusmenoja nopeasti ja merkittävästi. Eurooppa-neuvosto pani 6 päivänä maaliskuuta 2025 tämän ehdotuksen tyytyväisenä merkille. Neuvosto antoi komission suosituksesta 8 päivänä heinäkuuta 2025 suosituksen, jossa Latvialle sallitaan suositetuista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeaminen ja niiden ylittäminen ([11]), Latvian esitettyä 28 päivänä huhtikuuta 2025 asiaa koskevan pyynnön.

([10]) Vuonna 2025 toimitetut vuotuiset edistymisraportit ovat saatavilla osoitteessa https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025, neuvoston Latvialle asetuksen (EU) 2024/1263 nojalla asettamista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeamisen sallimisesta (kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointi) (EUVL C, C/2025/3970, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

(13) Eurostatin vahvistamien tietojen ([12]) perusteella Latvian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2023 oli 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui 1,8 prosenttiin vuonna 2024, ja julkinen velka, joka vuoden 2023 lopussa oli 44,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2024 loppuun mennessä 46,8 prosenttiin. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa vuonna 2024 nettomenojen 4,5 prosentin kasvua. Latvia arvioi vuoden 2025 vuotuisessa edistymisraportissa nettomenojen kasvun vuonna 2024 olleen 3,9 prosenttia. Komissio arvioi nettomenojen kasvun olleen suurempaa kuin vuotuisessa edistymisraportissa. Komission laskelmien ja kansallisten viranomaisten estimaattien välinen ero johtuu siitä, että vuonna 2024 toteutettuja harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä koskevat arvioinnit poikkeavat toisistaan ([13]). Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan viritys ([14]), johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, oli vuonna 2024 neutraali. Komissio antoi 4 päivänä kesäkuuta 2025 SEUT 126 artiklan 3 kohdan nojalla laaditun kertomuksen ([15]). Kertomuksessa arvioitiin Latvian julkisen talouden tilannetta, sillä vuonna 2025 Latvian suunnittelema julkisen talouden alijäämä ylittää 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen. Kertomuksessa todettiin, että alijäämäkriteerin katsotaan täyttyvän, kun kaikki merkitykselliset tekijät otetaan asianmukaisesti huomioon. Kyseisen arvioinnin perusteella ja SEUT-sopimuksen 126 artiklan 4 kohdan nojalla perustetun talous- ja rahoituskomitean lausunto huomioon ottaen komissio ei tässä vaiheessa aio ehdottaa kesäkuussa liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn aloittamista.

(14) Vuotuisen edistymisraportin mukaan makrotalouden skenaariossa, johon Latvian julkisen talouden kehitysarviot perustuvat, reaalisen BKT:n kasvun odotetaan olevan 1,2 prosenttia vuonna 2025 ja 2,1 prosenttia vuonna 2026 ja YKHI-inflaation odotetaan olevan 2,5 prosenttia vuonna 2025 ja 2,2 prosenttia vuonna 2026. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan reaalinen BKT kasvaa 0,5 prosenttia vuonna 2025 ja 2,0 prosenttia vuonna 2026 ja YKHI-inflaatio on 3,0 prosenttia vuonna 2025 ja 1,7 prosenttia vuonna 2026.

(15) Vuotuisessa edistymisraportissa julkisen talouden alijäämän odotetaan vuonna 2025 kasvavan 3,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2025 loppuun mennessä 49,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä kehitys vastaa vuonna 2025 nettomenojen 5,7 prosentin kasvua. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan vuoden 2025 julkisen talouden alijäämä on 3,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Alijäämän ennustettu kasvu vuonna 2025 johtuu tuloihin ja menoihin liittyvistä tekijöistä. Tuloihin odotetaan kohdistuvan kielteisiä vaikutuksia henkilötuloverojärjestelmän uudistuksen aiheuttamasta tuloverotulojen vähenemisestä sekä omaisuustulojen supistumisesta, mikä johtuu pääasiassa valtion omistamien energia- ja metsäsektorin yritysten kannattavuuden normalisoitumisesta energian hintojen alenemisen seurauksena. Menopuolella alijäämän kasvun taustalla ovat pääasiassa palkansaajakorvausten, korkomaksujen ja sosiaalisten tulonsiirtojen kasvu. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa nettomenojen 5,7 prosentin kasvua vuonna 2025. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2025 elvyttävä (1,1 % suhteessa BKT:hen). Julkisen talouden velan odotetaan vuoden 2025 loppuun mennessä kasvavan 48,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velkasuhteen nousu vuonna 2025 johtuu pääasiassa velkakannan korjauseristä ja ennustetusta perusalijäämästä.

(16) Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), rahoitetaan vuonna 2025 julkisen talouden menoja määrä, joka on 1,8 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2024 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen. Elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaat investoinnit ja tuottavuutta lisäävät uudistukset ilman suoraa vaikutusta Latvian julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkaan.

(17) Julkiset puolustusmenot suhteessa BKT:hen olivat Latviassa 2,5 prosenttia vuonna 2021, 2,4 prosenttia vuonna 2022 ja 3,1 prosenttia vuonna 2023 ([16]). Komission kevään 2025 talousennusteessa puolustusmenojen ennakoidaan olevan BKT:hen suhteutettuina 3,0 prosenttia vuonna 2024 ja 3,3 prosenttia vuonna 2025. Tämä merkitsee vuoteen 2021 verrattuna 0,8 prosenttiyksikön kasvua suhteessa BKT:hen. Latvia arvioi puolustusmenojen olevan 3,0

([12]) Eurostatin Euro-indikaattorit, 22.4.2025.

([13]) Komissio ei luokittele tiettyjä tulopuolen toimenpiteitä, kuten valtion osakeyhtiöiden maksamia ylimääräisiä osinkoja ja verotuloihin kohdistuvia toissijaisia vaikutuksia, harkinnanvaraisiksi finanssipoliittisiksi toimenpiteiksi. Tuloihin kohdistuvat kerrannaisvaikutukset eivät ole harkinnanvarainen finanssipoliittinen toimenpide, vaan ne kirjataan komission talousennusteeseen makrotaloudellisten vaikutusten kautta. Myös valtion osakeyhtiöiden maksamat lisäosingot kirjataan komission talousennusteeseen, mutta niitä ei käsitellä harkinnanvaraisina finanssipoliittisina toimenpiteinä, koska niihin ei liity ”tavanomaisen” osinkopolitiikan muutoksia, kuten osinkosuhteen mukautuksia.

([14]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti rahoitetuista että EU:n talousarviosta rahoitetuista finanssipoliittisista toimenpiteistä talouteen aiheutuvaa sysäystä. Finanssipolitiikan viritystä mitataan seuraavien erotuksena: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen muutos. Perusmenoista vähennetään harkinnanvaraiset tulopuolen toimenpiteet, mutta niihin otetaan mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen ei-takaisinmaksettavalla tuella (avustuksilla) ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot.

([15]) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 3 kohdan nojalla laadittu komission kertomus, 4.6.2025, COM (2025) 615 final.

([16]) Eurostat, julkiset menot julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan. COFOG:n ja Naton määritelmien metodologisten erojen vuoksi COFOG:n määritelmään perustuvat menot saattavat poiketa Naton määritelmään perustuvista menoista.

prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024 ja 3,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025. Ajanjakso, jona kansallinen poikkeuslauseke on aktivoituna (2025–2028), antaa Latvialle mahdollisuuden priorisoida julkisia menoja uudelleen tai lisätä julkisen talouden tuloja niin, että pysyvästi suuremmat puolustusmenot eivät vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä.

(18) Komission kevään 2025 talousennusteessa Latvian nettomenojen ennakoidaan kasvavan 5,7 prosenttia vuonna 2025 ja kumulatiivisesti 10,4 prosenttia vuosina 2024 ja 2025. Komission kevään 2025 talousennusteessa Latvian nettomenojen kasvun ennakoidaan vuonna 2025 olevan suositettua enimmäiskasvua pienempi sekä vuositasolla että tarkasteltaessa vuosia 2024 ja 2025 yhdessä.

(19) Vuotuisessa edistymisraportissa julkisen talouden alijäämän ennakoidaan vuonna 2026 supistuvan 3,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2026 loppuun mennessä 49,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vuoden 2026 jälkeen julkisen talouden alijäämän ennustetaan vuotuisessa edistymisraportissa kasvavan 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2027 ja pienenevän 2,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2029. Julkisen talouden velan puolestaan arvioidaan kasvavan vuoden 2026 jälkeen 52,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2027 ja supistuvan asteittain 51,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2029. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen säilyy vuonna 2026 ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 3,1 prosentissa. Tämä kehitys vastaa nettomenojen 4,4 prosentin kasvua vuonna 2026. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2026 elvyttävä (0,3 % suhteessa BKT:hen). Komissio ennakoi julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2026 loppuun mennessä 49,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velan nousu vuonna 2026 johtuu pääasiassa ennustetusta perusalijäämästä.

Keskeiset haasteet

(20) Latvian verotulot ovat edelleen alle EU:n keskiarvon: vuonna 2023 ne olivat 32,9 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun EU:n keskiarvo oli 39,0 prosenttia. Työn ja kulutuksen verottaminen on Latvian tärkein tulolähde, kun taas pääomaverot – mukaan lukien yhtiövero, pääomatulovero ja omaisuusverot – muodostavat suhteellisen pienen osuuden kokonaisverotuloista ja BKT:stä muihin jäsenvaltioihin verrattuna. Vaikka tämä suhteellinen vaje kokonaisverotuloissa ei välttämättä ole itsessään ongelma, kysymys uusista rakennerahoituksen lähteistä on merkityksellinen, kun otetaan huomioon julkiseen talouteen kohdistuvat kasvavat keskipitkän aikavälin paineet. Niihin kuuluvat muun muassa i) hallituksen sitoumukset vahvistaa merkittävästi sisäistä ja ulkoista turvallisuutta; ii) julkisten palvelujen, erityisesti terveydenhuollon ja sosiaalihuollon, parantamiseen liittyvät huomattavat rahoitustarpeet; ja iii) EU:n yhteisrahoittamien laajamittaisten infrastruktuurihankkeiden (esim. Rail Baltica) toteuttaminen.

(21) Vaikka tammikuussa 2025 voimaan tulleessa verouudistuksessa huomioitiin joitakin pääomaverotukseen liittyviä näkökohtia, sen arvioitu vaikutus pääomaverotuloihin on melko vähäinen eli alle 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2025 ja 2026. Vaikka hallitus on päättänyt siirtyä kiinteän omaisuuden verotuksessa uudenlaiseen maan ja kiinteistöjen arvonmääritykseen vuodesta 2026 alkaen, tästä saatavat hyödyt julkisen talouden liikkumavaran osalta ovat rajalliset. Pääasiassa hallitus pyrkii vakauttamaan kiinteistöverotulot lähelle niiden historiallista keskiarvoa.

(22) Yritysten omistajille ja johtajille tehtyjen kyselytutkimusten mukaan harmaan talouden osuus oli 3,6 prosenttiyksikköä pienempi vuonna 2023 kuin vuonna 2022. Harmaa talous väheni siten ensimmäistä kertaa vuoden 2019 jälkeen. Harmaa talous väheni edelleen vuonna 2024 ja oli 21,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, mikä on 1,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2023. Vaikka harmaan talouden mittaamiseen on erilaisia tapoja ja suorien syy-yhteyksien selvittäminen on vaikeaa, hallituksen määrätietoinen panostus taloudellisen toiminnan virallistamiseen tähtääviin politiikkatoimiin näyttää vähentäneen yritysten suvaitsevaisuutta harmaata taloutta kohtaan ja halukkuutta osallistua siihen. Samalla epävirallisen talouden vähentämisessä havaittu myönteinen kehitys antaa aihetta jatkaa nykyisten toimintasuunnitelmien täytäntöönpanemista.

(23) Vaikka vuotuisilla menojen uudelleenarvioinneilla on pyritty lisäämään julkisten menojen vaikuttavuutta, nykyisen käytännön puitteissa useimmat säästöt (vuodessa noin 0,3 % suhteessa BKT:hen) palautuvat uudelleenarviointiprosessiin osallistuville alakohtaisille ministeriöille. Sen sijaan olisi harkittava säästöistä saatujen varojen kohdentamista uudelleen muutamille painopistealoille, kuten puolustukseen, terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvaan.

(24) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Niiden odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisen täytäntöönpanon saaminen päätökseen on olennaisen tärkeää, jotta Latvian pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Komission tiedonannossa NextGenerationEU – kohti vuotta 2026, joka hyväksyttiin 4 päivänä kesäkuuta 2025, selvennetään tukivälineen päättymiseen sovellettavaa aikataulua ja annetaan jäsenvaltioille ohjeita täytäntöönpanon maksimoimiseksi 31 päivään elokuuta 2026 mennessä, myös siitä, miten niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmia voidaan edelleen virtaviivaistaa, esitetään keskeiset vaihtoehdot, joita on harkittava suunnitelmien tarkistamisen yhteydessä, ja korostetaan huolellisen yhteisen suunnittelun merkitystä ennen viimeisimpien maksupyyntöjen toimittamista vuonna 2026. Latvia on jo edistynyt elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa sisältyvien uudistusten ja investointien toteuttamisessa. Jotta Latvia voi täyttää elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät sitoumukset elokuuhun 2026 mennessä, on olennaisen tärkeää, että se nopeuttaa uudistusten ja investointien toteuttamista puuttumalla asiaankuuluviin haasteisiin. Latvia voisi hyötyä hallinnollisten valmiuksiensa vahvistamisesta ja toteutusstrategioiden parantamisesta viivästysten ja hallinnollisten esteiden vähentämiseksi. EU:n rahoittamat rakennushankkeet ovat vaarassa viivästyä, sillä rakennusala on kuormittunut keskenään kilpailevien vaatimusten, sääntelytaakan ja ulkoisten tekijöiden vuoksi. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(25) Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) ja koheesiorahaston tuki kanavoidaan koheesiopolitiikan ohjelmiin. Niiden toteuttaminen on Latviassa nopeutunut. On tärkeää jatkaa toimia ohjelmien nopean toteuttamisen varmistamiseksi ja maksimoida samalla niiden käytännön vaikutus. Latvia toteuttaa koheesiopolitiikan ohjelmissaan jo nyt toimia kilpailukyvyn ja kasvun edistämiseksi lisäten samalla sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Latvialla on kuitenkin edelleen haasteita, jotka liittyvät muun muassa talouden ja yhteiskunnan resilienssiin, kuten köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen, sosiaalinen asuntotuotanto, muita heikommassa asemassa olevien ryhmien työmarkkinaintegraatio sekä koulutustarjonta, energiasiirtymä ja alueellinen kilpailukyky erityisesti itäisillä raja-alueilla. Latvian edellytetään osana asetuksen (EU) 2021/1060 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan kutakin ohjelmaa ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa. Komissio antoi 1 päivänä huhtikuuta 2025 ehdotuksia ([17]), joilla määräaikaa, johon mennessä arviointi kunkin ohjelman väliarvioinnin tuloksista on toimitettava, lykätään 31 päivästä maaliskuuta 2025. Lisäksi siinä ehdotetaan joustoa, jolla ohjelmien toteuttamista voidaan nopeuttaa, ja kannustetaan jäsenvaltioita kohdentamaan koheesiopolitiikan varoja viiteen unionin strategiseen painopisteeseen, jotka ovat kilpailukyky strategisten teknologioiden alalla, puolustus, asuminen, vesiresilienssi ja energiasiirtymä, sekä investoimaan prioriteettialojen osaamiseen keskittyen ESR+-ohjelmissa edelleen haavoittuvimmassa asemassa oleviin henkilöihin.

(26) Euroopan strategisten teknologioiden kehysväline (STEP) tarjoaa mahdollisuuden investoida unionin keskeisiin strategisiin prioriteetteihin unionin kilpailukykyä vahvistamalla. STEP-kehysvälineen rahoitus kanavoidaan 11:n olemassa olevan EU:n rahaston kautta. Jäsenvaltiot voivat ohjata rahoitusta myös InvestEU-ohjelmaan, jolla tuetaan painopistealojen investointeja. Latvia voisi hyödyntää näitä aloitteita parhaalla mahdollisella tavalla tukeakseen kriittisten teknologioiden, kuten puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden, kehittämistä tai valmistusta.

(27) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla EU:n varoilla vastataan, Latvian olisi puututtava tehokkaasti jäljellä oleviin haasteisiin, jotka liittyvät liiketoimintaympäristöön, rahoituksen saantiin, tutkimukseen ja innovointiin, uusiutuvaan energiaan, energiatehokkuuteen, kestävään liikenteeseen, resurssien hallintaan, työvoimapulaan ja osaamisvajeeseen, sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon ja asumiseen.

(28) Kuten kilpailukykykompassissa todetaan, kaikkien EU:n toimielinten sekä jäsenvaltioiden ja paikallisten toimielinten on tehtävä työtä yksinkertaisempien sääntöjen laatimiseksi ja hallinnollisten menettelyjen nopeuttamiseksi. Komissio on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita hallinnollisen taakan vähentämiseksi: taakkaa kevennetään kaikilta yrityksiltä vähintään 25 prosenttia ja pk-yrityksiltä vähintään 35 prosenttia. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi komissio on luonut uusia välineitä, jotka koskevat muun muassa EU:n lainsäädännön systemaattista stressitestausta ja sidosryhmien vuoropuhelun tehostamista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi myös Latvian on ryhdyttävä toimiin. Yrityksistä 47 prosenttia katsoo, että hallinnollisten menettelyjen monimutkaisuus on niille ongelma, kun ne

([17]) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2021/1058 ja (EU) 2021/1056 muuttamisesta väliarvioinnin yhteydessä strategisiin haasteisiin vastaamiseksi toteutettavien erityistoimenpiteiden osalta, COM(2025) 123 final.

harjoittavat liiketoimintaa Latviassa ([18]). Latvian sääntelykehys muodostaa esteen investoinneille esimerkiksi liian monimutkaisen lupajärjestelmän vuoksi. Nämä ongelmat ovat erityisen vaikeita esimerkiksi kiinteistökehityksen alalla, mikä korostaa liiketoimintaympäristöä parantavien uudistusten tarvetta. Hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistaminen ja virtaviivaistaminen on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan lisätä talouskasvua ja parantaa kilpailukykyä laajempien EU:n tukemien aloitteiden mukaisesti. Näin voitaisiin myös lisätä kansalaisten luottamusta näyttöön perustuvaan hallituksen päätöksentekoon sekä edistää harmaan talouden vähentämistä ja sen seurauksena tukea kestävää taloudellista kehitystä.

(29) Latvialaiset yritykset käyttävät perinteisiä ulkoisen rahoituksen lähteitä, kuten pankkilainoja ja pääomamarkkinoita, harvemmin kuin useimmissa muissa EU-maissa toimivat yritykset. Erityisesti yrityssektorilla lainojen markkinakorot ovat korkeat ja vakuusvaatimukset tiukat, myös pienille ja keskisuurille yrityksille. Tämä heikentää yritysten laajentumiskykyä ja vaarantaa investointimahdollisuuksia strategisesti tärkeillä osa-alueilla, joita ovat esimerkiksi vihreä siirtymä, innovaatioiden kaupallistaminen ja alueiden kehittämishankkeet. Latvian itäiseen raja-alueeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja sen yhteiskunnan ja talouden resilienssin vahvistamiseen on investoitava enemmän. Kilpailun lisääminen pankkialalla ja julkisten laina- ja takausjärjestelmien edistäminen strategisesti tärkeillä aloilla tehtävien investointien helpottamiseksi voisivat parantaa rahoituksen saatavuutta.

(30) Latvian yksityisten tutkimus- ja innovointi-investointien taso suhteessa BKT:hen on EU:n alhaisimpien joukossa. Latvialaiset yritykset työllistävät vähemmän tutkijoita kuin vastaavat yritykset samankaltaisissa maissa. Tutkimustoiminnan hyödyntäminen sekä yksityisen elinkeinoelämän ja tiedeyhteisön yhteistyö on vähäistä. Latvian hallitus on jo toteuttanut joitakin tärkeitä toimia akateemisen järjestelmän uudistamiseksi. Esimerkiksi latvian kielitaitovaatimuksia on lievennetty useissa akateemisissa tehtävissä, mikä lisää latvialaisten yliopistojen mahdollisuuksia houkutella ulkomaalaisia osaajia. Latvia on uudistamassa tutkimus- ja innovointijärjestelmäänsä esimerkiksi nostamalla tohtoriopiskelijoiden palkkaa, minkä tavoitteena on lisätä osaamista ja saada osaajat jäämään maahan. Jos nämä uudistukset toteutetaan onnistuneesti ja akateemisen tutkimuksen rahoitusta lisätään, yritysten käyttöön voitaisiin saada enemmän koulutettuja tutkijoita. Latvian olisi lisäksi edistettävä yritysten ja tiedeyhteisön välistä yhteistyötä, ja se voisi harkita tarjoavansa yrityksille suoria T&K-kannustimia, kuten innovaatiohankintoja

(31) Vuonna 2024 Latvian sähköstä 74 prosenttia tuotettiin uusiutuvista lähteistä, ja vesivoiman osuus oli 51 prosenttia. Aurinkoenergian (8 %) ja tuulivoiman (4 %) osuudet olivat kuitenkin edelleen merkittävästi pienemmät kuin Liettuassa ja Virossa ja alle EU:n keskiarvon. Maan uusiutuvien energialähteiden yhdistelmää on mahdollista monipuolistaa entisestään hyödyntämällä tuuli- ja aurinkoenergiaa ja laajentamalla tuotantoa näillä energianlähteillä. Huolimatta siitä, että kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on suunniteltu joitakin rajallisia toimia, lisätoimia tarvitaan erityisesti uusia aurinko- ja tuulivoimahankkeita koskevien lupamenettelyjen nopeuttamiseksi ja virtaviivaistamiseksi. Latvian olisi lisäksi toteutettava lisätoimia edistääkseen kysyntäpuolen joustavuutta, kuten loppukäyttäjien omistamaa energian varastointia ja osallistumista hajautettuihin energiaresursseihin sekä tasapainotus- ja joustopalveluihin. Sen olisi myös määriteltävä selkeästi tiettyjen energiamarkkinoiden toimijoiden, kuten pienimuotoisen kysynnän aggregaattorien, roolit. Uusiutuvan energian tuotantolaitosten verkkoliitäntälupaa koskevat hakemukset ylittävät selvästi sähköverkon käytettävissä olevan kapasiteetin, minkä vuoksi uusien lupien myöntäminen on keskeytetty heinäkuusta 2023 lähtien. Vaikka lainsäädännössä on tapahtunut vuonna 2025 jonkin verran myönteistä kehitystä, sääntelytoimia on mahdollista lisätä sähköverkon ruuhkanhallinnan parantamiseksi.

(32) Rakennus- ja liikennealat ovat avainasemassa sekä energian että ilmaston näkökulmasta. Vaikka merkittäviä energiatehokkuutta koskevia järjestelyjä on parhaillaan toiminnassa tai suunnitteilla, ne ovat edelleen liian riippuvaisia julkisesta rahoituksesta, joka on pääasiassa EU-rahoitusta. Latvia voisi hyötyä melko vanhan rakennuskantansa kunnostamisen tehostamisesta i) houkuttelemalla lisää yksityistä rahoitusta, ii) suosimalla rahoitusvälineitä ja riskien vähentämisvaihtoehtoja avustuksiin perustuvien energiatehokkuutta koskevien järjestelyjen sijasta ja iii) tukemalla energiapalvelualan kehittämistä energiatehokkuusinvestointien keskeisenä markkinapotentiaalin mahdollistajana. Liikenneala on edelleen hyvin riippuvainen öljytuotteista, ja myös tällä alalla on merkittäviä sähköistämisen ja yleisen vähähiilistämisen mahdollisuuksia. Joistakin toteutetuista tai valmisteilla olevista myönteisistä toimenpiteistä huolimatta Latvia voisi tehdä enemmän edistääkseen sähköajoneuvojen käyttöönottoa sekä uusiutuvien ja vähähiilisten polttoaineiden tuotantoa ja käyttöönottoa niin julkisessa kuin yksityisessä liikenteessä. Samalla olisi hyödyllistä tehdä lisäinvestointeja latausverkon laajentamiseen. Kun otetaan huomioon uusiutuvien energialähteiden suuri ja kasvava osuus maan sähköntuotannossa, sähköistämisen edistäminen voisi olla tehokas strategia kokonaishiili-intensiteetin vähentämiseksi ja energiaturvallisuuden parantamiseksi myös muilla aloilla kuin rakennus- ja liikennealoilla.

([18]) ”Businesses” attitudes towards corruption in the EU', Flash-eurobarometriä koskeva raportti (huhtikuu 2024).

(33) Latvian on nopeutettava edistymistään kohti kiertotaloutta, jotta EU:n kiertotaloustavoitteet voidaan saavuttaa. Maan kestävän talouskasvun indikaattorit ovat EU:n keskiarvosta jäljessä, ja sen materiaalijalanjälki kasvaa edelleen. Vaikka Latvia on parantanut jätehuoltojärjestelmäänsä, se sijoittaa edelleen lähes puolet yhdyskuntajätteestään kaatopaikoille ja on vaarassa jäädä vuodeksi 2025 asetetusta yhdyskuntajätteen kierrätystä koskevasta tavoitteesta.

(34) Työvoimapula ja osaamisvaje heikentävät edelleen talouskasvua ja hidastavat siirtymää innovatiiviseen, digitaaliseen ja vihreään talouteen. Väestön ikääntyminen johtaa työvoiman vähenemiseen, ja keskeisillä aloilla, kuten rakennusalalla, valmistusteollisuudessa, eristysalalla, metsätaloudessa ja terveydenhuollossa, on paljon avoimia työpaikkoja. Pitkän aikavälin ennusteiden mukaan työvoimapula ja osaamisvaje kasvavat tulevina vuosikymmeninä entisestään. Paremmat työolot voisivat auttaa houkuttelemaan osaavia työntekijöitä ja pitämään heidät palveluksessa, myös esimerkiksi terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa. Luonnontieteiden, matematiikan, teknologian, tekniikan ja teknologian (STEM) aloilta valmistuneiden vähäinen osuus ja tutkijoiden puute näillä aloilla ovat eräitä keskeisimmistä esteistä Latvian tutkimus- ja innovointivalmiuksien vahvistamiselle erityisesti yksityisellä sektorilla. Latvia kehittää parhaillaan aikuiskoulutusta koskevaa kestävää kehystä. Aikuisten osallistuminen koulutukseen ja työttömien ja työttömyysvaarassa olevien henkilöiden osallistuminen toimiin, joilla autetaan ihmisiä työllistymään tai pysymään työssä, ovat kuitenkin EU:n keskiarvoa vähäisempiä. Myös digitaalisen osaamisen suhteellisen alhainen ja edelleen laskeva taso muodostaa merkittävän riskin tuottavuudelle. Hyödynnettävissä olevan työvoiman saamiseksi käyttöön täydennys- ja uudelleenkoulutustoimenpiteet voitaisiin kohdentaa paremmin, myös heikosti koulutetuille ihmisille ja eri alueille. Yhteistyötä työnantajien kanssa voitaisiin tehostaa lisäämällä työssäoppimisohjelmien sekä työnantajavetoisen ja työnantajien rahoittaman työntekijöiden koulutuksen käyttöönottoa, jotta työntekijöiden osaamista voidaan parantaa edelleen.

(35) Eriarvoisuus on Latviassa edelleen suurta ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskit merkittäviä erityisesti ikääntyneillä ihmisillä. Sosiaaliturvamenot suhteessa BKT:hen ovat alhaiset ja laskivat 14,0 prosentista 13,5 prosenttiin vuodesta 2022 vuoteen 2023. Samalla muiden sosiaalisten tulonsiirtojen kuin eläkkeiden vaikutus tuloerojen lieventämiseen on edelleen EU:n pienimpiä. Lisäksi riittävän toimeentulon varmistaminen ikääntyneille ihmisille on edelleen keskeinen haaste. Näin ollen sosiaaliturvajärjestelmä ei onnistu nostamaan huomattavaa osaa väestöstä pois köyhyydestä tai sosiaalisesta syrjäytymisestä. Lisäksi alueiden väliset merkittävät sosioekonomiset erot vaikuttavat kuntien sosiaalipalvelujen tarjontaan, vaikka käyttöön on otettu palvelujen vähimmäiskori. Pitkäaikais- ja kotihoitoon liittyvät julkiset menot ovat edelleen riittämättömät suhteessa väestörakenteen kehitykseen.

(36) Väestön terveystulokset ovat heikkoja, mikä johtuu pääasiassa julkisten terveydenhuoltomenojen vähäisyydestä ja epäterveellisistä elämäntapavalinnoista. Julkisesti rahoitetun terveydenhuollon saatavuutta Latviassa rajoittaa valtion tarjoaman etuuspaketin rajoitettu kattavuus, minkä seurauksena terveydenhuollon asiakasmaksut ovat korkeat. Tästä aiheutuva taloudellinen rasite vaikuttaa pienituloisiin kotitalouksiin suhteettomasti. Näin ollen itse ilmoitettujen täyttymättömien sairaanhoitotarpeiden määrät Latviassa kuuluvat unionin korkeimpiin. Lisäksi Latviassa on pulaa terveydenhuoltoalan työvoimasta, erityisesti sairaanhoitajista, mikä heikentää entisestään terveyspalvelujen tarjoamista. Hallitus on tehnyt lakiehdotuksen terveydenhuollon rahoituksen uudistamiseksi, mutta siinä ei sitouduta kasvattamaan alan rahoituksen osuutta suhteessa BKT:hen.

(37) Laadukkaista kohtuuhintaisista asunnoista on pulaa, mikä johtuu pääasiassa asuntorakentamiseen tehtyjen investointien vähäisyydestä. Asuntopula heikentää työvoiman liikkuvuutta ja sosiaalista osallisuutta. Lisäksi nykyinen asuntokanta on heikkolaatuista erityisesti energiatehokkuuden osalta, mikä aiheuttaa kotitalouksille energiakustannusten noususta johtuvia taloudellisia paineita.

(38) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto suositti vuonna 2025, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimia vuonna 2025 annetun, euroalueen talouspolitiikkaa koskevan suosituksen noudattamiseksi. Suositukset 2, 3, 4 ja 5 auttavat Latviaa noudattamaan vuoden 2025 suositusasiakirjassa euroalueelle annettua ensimmäistä suositusta, joka koskee kilpailukykyä, suositukset 4 ja 5 auttavat noudattamaan toista suositusta, joka koskee resilienssiä, ja suositus 1 kolmatta suositusta, joka koskee makrotaloudellista ja rahoitusvakautta,

SUOSITTAA, että Latvia toteuttaa vuosina 2025 ja 2026 toimia, joilla se

1. kasvattaa yleisesti puolustus- ja turvallisuusmenoja ja puolustusvalmiutta varmistaen samalla velkakestävyyden 6 päivänä maaliskuuta 2025 annettuja Eurooppa-neuvoston päätelmiä noudattaen; pitäytyy neuvoston 21 päivänä tammikuuta 2025 suosittamissa nettomenojen enimmäiskasvuprosenteissa, mutta hyödyntää niitä poikkeamia, jotka on kansallisen poikkeuslausekkeen nojalla sallittu puolustusmenojen kasvun vuoksi; parantaa julkisen talouden kykyä selviytyä kasvavista rakenteellista menotarpeista, puolustukseen, terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvaan liittyvät menotarpeet mukaan lukien, esimerkiksi siirtämällä verotuksen painopistettä laajemmalle kasvun kannalta vähemmän haitallisten lähteiden suuntaan, saattamalla epävirallista ja pimeää taloudellista toimintaa virallisen talouden piiriin ja suuntaamalla menoja uudelleen painopistealoille julkisten menojen uudelleenarviointien perusteella;

2. nopeuttaa elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun täytäntöönpanoa ottaen huomioon määräajat, joita uudistuksiin ja investointeihin asetuksen (EU) 2021/241 nojalla sovelletaan, jotta ne saadaan ajoissa päätökseen; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien (EAKR, JTF, ESF+ ja koheesiorahasto) toteuttamista hyödyntäen tarvittaessa väliarvioinnin tarjoamia mahdollisuuksia; parantaakseen kilpailukykyä hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla EU:n välineitä, InvestEU-ohjelman ja Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen tarjoamat mahdollisuudet mukaan lukien;

3. yksinkertaistaa sääntelyä, parantaa sääntelyvälineitä ja vähentää yritysten hallinnollista rasitusta; parantaa pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta muun muassa lisäämällä kilpailua rahoitusmarkkinoilla ja edistämällä julkisia laina- ja takausjärjestelmiä, jotta voidaan helpottaa strategisesti tärkeitä investointeja erityisesti vihreään siirtymään, innovaatioiden laajentamiseen ja kaupallistamiseen sekä aluekehitykseen; helpottaa yksityisiä investointeja tutkimukseen ja innovointiin muun muassa jatkamalla korkeakoulujärjestelmän uudistamista yritysten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön vahvistamiseksi;

4. vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja parantaa energiaturvallisuutta nopeuttamalla uusiutuvan energian, erityisesti tuuli- ja aurinkoenergian, käyttöönottoa; parantaa lupamenettelyjä ja sähköverkon ruuhkanhallintaa sekä edistää energian varastointia, kulutusjoustoa ja markkinapohjaisia joustoratkaisuja; vähentää primäärienergian ja loppuenergian kulutusta sekä hiili-intensiteettiä vahvistamalla energiatehokkuustoimenpiteitä erityisesti rakennusalalla ja edistämällä sähköistämistä edelleen; nopeuttaa liikenteen, erityisesti tieliikenteen, vähähiilistämistä edistämällä sähköajoneuvojen käyttöönottoa, uusiutuvien liikennepolttoaineiden tuotantoa ja jakelua sekä latausinfrastruktuurin laajentamista; lisää resurssitehokkuutta ja siirtymistä kiertotalouteen ekoinnovoinnin ja kestävien resurssienhallintakäytäntöjen avulla;

5. puuttuu työvoimapulaan ja osaamisvajeeseen erityisesti luonnontieteiden, matematiikan, tekniikan ja teknologian (STEM-aineet) aloilla ja muilla vihreään siirtymään, tutkimukseen ja digitalisaatioon tarvittavilla erikoistumisaloilla sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoaloilla, myös kohdennetun täydennys- ja uudelleenkoulutuksen ja parannettujen työolojen avulla; vahvistaa sosiaaliturvaa eriarvoisuuden vähentämiseksi muun muassa parantamalla vanhuuseläkkeiden riittävyyttä ja laadukkaiden sosiaalipalvelujen, erityisesti kotihoidon, saatavuutta julkisen talouden kestävyys säilyttäen; parantaa terveydenhuoltojärjestelmän riittävyyttä ja saavutettavuutta terveystulosten parantamiseksi muun muassa lisäämällä henkilöresursseja ja rahoitusta, laajentamalla lakisääteistä etuuspakettia ja vähentämällä asiakasmaksuja; lisää yhteiskunnan tukemien ja kohtuuhintaisten energiatehokkaiden asuntojen saatavuutta muun muassa perusparannusten avulla.

Tehty Brysselissä 8 päivänä heinäkuuta 2025.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

S. LOSE